

جایگاه ادبیات داستانی با رویکرد قصه‌گویی در یادگیری دانش‌آموزان

امیر حسین مهدی مقدم^۱، سحر نورآبادی^۲، پریناز هاشمی بناب^۳، فاطمه جعفری کلیبر^۴

^۱ دانشجوی کارشناسی رشته آموزش ابتدایی دانشگاه امام رضا(ع) اندیمشک (نویسنده مسئول)

^۲ دانشجوی کارشناسی رشته آموزش ابتدایی دانشگاه فاطمه الزهرا (ع) تبریز

^۳ دانشجوی کارشناسی رشته آموزش ابتدایی دانشگاه فاطمه الزهرا (ع) تبریز

^۴ دکتری زبان و ادبیات فارسی استادیار دانشگاه فرهنگیان تبریز

چکیده

داستان و قصه از ژانرهای محبوب بشر از همان دوران اولیه زندگی است. داستان خلقت بشر، داستان‌های پیامبران و... دال بر اهمیت قصه در زندگی و نقش آن در آموزش می‌باشد. قصه، آینه‌ای است که شنونده یا خواننده خود را در آن می‌یابد. قصه منعکس کننده امیدها، ترس‌ها، شادی‌ها، غم‌ها، مصائب، شانس، خلق و خو، نگرش و اعتقادات است. قصه پاسخی است به کنجکاوی انسان و کنجکاوی یکی از ابعاد فطرت انسان است. میل ذاتی انسان به شنیدن قصه موجب شده است تا قصه‌گویی به عنوان یکی از روش‌های آموزشی و تربیتی در طول اعصار مورد توجه باشد. قصه‌گویی در نظام آموزشی می‌تواند با اشکال مختلف درسی بیامیزد، به شرطی که روی برنامه‌ها به خوبی فکر شده باشد و ارتباط بین بخش‌های آن منسجم باشد. اگر فعالیت قصه‌گویی توسط فردی ناتوان که با اصول قصه‌گویی آشنا نیست، ارائه شود؛ نه تنها نمی‌تواند موثر واقع شود بلکه علی‌رغم میل فطری کودک به قصه او را از محیط قصه‌فراری می‌دهد. معلم در نقش یک قصه‌گوی خوب می‌تواند مهارت خوب گوش کردن و مهارت زبانی کودکان را بالا برده و با خوب تلفظ کردن، استفاده از عبارات صحیح و اصولی و خوب بیان کردن الگویی صحیح در اختیار قرار داده و تاثیرگذار باشد. گفتن قصه انگیزه یادگیری را زنده می‌کند و مطلب را در حافظه جای می‌دهد. هدف از پژوهش حاضر بررسی تاثیر ادبیات داستانی و قصه‌گویی بر یادگیری دانش‌آموزان است. پژوهش حاضر از نوع توصیفی-مروری می‌باشد که برای جمع‌آوری آن از مقالات و منابع معتبر در این زمینه استفاده شده است.

واژه‌های کلیدی: قصه، قصه‌گویی، یادگیری، دانش‌آموزان

مقدمه

قصه سخن یا نوشته ای است از روزگاران قدیم که در آن شخصیت‌های گوناگون خیالی یا واقعی، ماجراهایی می‌آفرینند. قصه‌ها از روزگاران قدیم برای آموزش، انتقال تجربه‌ها و تاریخ هر قوم از نسلی به نسل دیگر پدید آمده‌اند. قصه به نوشته‌ای گفته می‌شود که در آن، نویسنده فکر اصلی خود را در قالب حکایتی به خواننده ارائه دهد؛ خواه این داستان کاملاً جنبه‌ی تخیلی و غیر واقعی داشته باشد و خواه واقعیت زندگی در آن با رنگ و روغن تخیل و پرداخت نویسنده، آرایش دیده باشد. امروزه تدریس به شکل قصه و داستان از جدی‌ترین و بنیادی‌ترین روش‌های انتقال مفاهیم به دنیای دانش‌آموزان است. به عقیده روان‌شناسان رشد، قصه تنها یک محرک روانی و شنیداری نیست بلکه کارکردهای فراوانی برای مخاطبان خود دارد. از جمله اینکه آن‌ها از طریق قصه با محیط پیرامون خود آشنا می‌شوند. هر قصه‌ای می‌تواند فضایی را به وجود آورد که بچه‌ها هنگام رویارویی با نمونه‌های واقعی، رفتاری مناسب از خود نشان می‌دهند. قصه به بچه‌ها در درک بهتر ارتباط‌ها کمک می‌کند. با توجه به اینکه قصه گویی یکی از بهترین و مهم‌ترین راه‌های ارتباط نزدیک و تعامل سازنده بین معلم و دانش‌آموز است و استفاده از این شیوه در آموزش به ماندگاری بهتر و ارتقای کیفیت یادگیری منجر می‌شود، این نوشتار با هدف تأکید بر ضرورت احیای قصه گویی در حوزه آموزش به این موضوع مهم در باب اهمیت یادگیری از طریق قصه می‌پردازد. نگارنده بر این باور است که معلم توانمند کسی است که هنر قصه گویی را می‌داند و اگر از نقشی که می‌تواند در زندگی دانش‌آموزانش داشته باشد و سهم با ارزشی که می‌تواند در شکل‌گیری شخصیت دانش‌آموز به خود اختصاص دهد واقف باشد، با قصه گویی جانی تازه به کلاسش می‌بخشد.

بحث و تحلیل موضوع

معنا و مفهوم یادگیری: در تعریف یادگیری می‌توان گفت که یادگیری با تغییر و تعدیل رفتار در نتیجه تجربه است، یادگیری به فرآیند ایجاد تغییر نسبتاً پایدار در رفتار یا توان رفتاری که حاصل تجربه است گفته می‌شود و نمیتوان آن را به حالت‌های موقتی بدن مانند آنچه که بر اثر بیماری، خستگی یا داروها پدید می‌آید نسبت داد (سیف، ۱۳۸۸). یادگیری فرآیندی است که تجربیات و تاثیرات شخصی و محیطی را برای کسب، غنی‌سازی یا اصلاح، دانش مهارت‌ها ارزش‌ها، نگرش‌ها، رفتار و جهان بینی فرد فراهم می‌آورد روانشناسان مختلف تعریف متفاوتی از یادگیری ارائه داده‌اند مثلاً رفتار گرایان " یادگیری را تغییر در رفتار قابل مشاهده اندازه‌گیری " تعریف کرده‌ند در حالی که روانشناسان پیرو مکتب، گشتالت آنرا کسب بینشهای جدید یا تغییر در بینشهای گذشته می‌دانند (شعبانی، ۱۳۹۱).

عوامل مؤثر در فرآیند یادگیری و متغیرهای مختلف مستمر در، تغییر تحول نوآوری یا رکود یادگیرنده

۱-۱ آمادگی کودک باید از لحاظ جسمی عاطفی ذهنی و علمی رشد کافی کرده باشد عواملی چون دلهره، اضطراب، عدم امنیت یادگیری را مختل می‌سازد

۲-۱ هدف و انگیزه هدف به فعالیت یادگیرنده، جهت و نیرو می‌دهد.

۳-۱ اسناد علمی و انتظار موفقیت: یعنی انتظار افراد در موفقیت به علت تلاش و توانایی خود.

۴-۱ تجارب گذشته تجربه‌ها ساخت شناختی کودک را نشان می‌دهند یادگیری ارتباط بین تجربه‌ها و اطلاعات جدید است.

۱-۵ موقیت و یادگیری محیط از عوامل بسیار مؤثر در یادگیری است رابطه خوب والدین با کودک محیط‌های عاری از ترس اضطراب و ناامیدی در یادگیری تأثیر دارد (شعبانی، ۱۳۹۱).

قصه

قصه در لغت عرب به مفهوم حدیث، داستان، حکایت تاریخی و واقعی آمده ولیکن در زبان فارسی مترادف با افسانه و داستان‌های تخیلی نیز بکار رفته است معمولاً در آثاری که در آنها تأکید بر حوادث خارق العاده بیشتر از تحول و تکوین آدم‌ها و شخصیت‌ها است؛ قصه می‌گویند. در قصه محور ماجرا بر حوادث خلق الساعه می‌گردد. قصه راه آموزش زندگی است که برای اولین بار توسط مادر بازگویی می‌شود؛ وسیله بیان مهرها، عطوفت‌ها، خشم‌ها، کینه‌ها و دیگر مسائل انسانی است. طبق بررسی پژوهشگران قصه به قبل از پیدایش خط باز می‌گردد (مرادی مخلص و همکاران، ۱۳۹۴).

انواع قصه

ردیف	قصه گویی	شرح
۱	نقالانه	خلق و یا اجرای حکایت‌های شفاهی شاعرانه و نقل حوادث تاریخی (پلووسکی، ۱۳۶۴)
۲	قومی	اجرا در خانه، گردهمایی اجتماعی، خیابان و بازارها (پولادی، ۱۳۸۶)
۳	مذهبی	داستان‌ها برای تشریح و ترویج مذهب (پلووسکی، ۱۳۶۴)
۴	تماشاخانه‌ای	قصه و حضور در محلی عمومی، اما سرپوشیده (حنیف، ۱۳۸۴)
۵	کتابخانه‌ای	اجرای قصه در کتابخانه برای کودکان (گرین، ۱۳۷۸)
۶	اردو	فضای اردو‌ها (پلووسکی، ۱۳۶۴)
۷	دیجیتالی	تولید قصه به کمک ابزارهای دیجیتال (پولادی، ۱۳۸۶)

پیشینه قصه گویی

بچه‌ها و حتی بزرگترها شنیدن و حتی چندبار شنیدن قصه را دوست دارند قصه‌گویی هنر و فنی بسیار دیرینه است. ردپای آن را در روزگاران سرراغ داریم که مردم نه سواد خواندن و نوشتن داشتند و نه توان خرید کتاب از سرگرمی‌های امروز هم هیچ خبری نبود که نبود! کارگران خسته در حین کار با قصه‌ای فی‌البداهه خود را سرگرم می‌کردند. زنان دور هم جمع می‌شدند و با انجام کارهای گروهی قصه‌ای و متلی می‌گفتند و روزگار به سر می‌شد. اما این روزها جایگاه قصه و قصه‌گویی فرق کرده است. اهمیت دادن به این فن و راه‌های توسعه آن، حتی آموزش مهارت قصه‌گویی برای مربیان، آموزگاران و پدران و مادران نشان از این تفاوت و رسالت دارد. امروزه مربیان ما متوجه تأثیرات ماندگار آموزش به شیوه‌ی غیر مستقیم هستند و گرایش آنها به شیوه‌هایی که بتوان از آموزش مستقیم راهی به شیوه‌های نو برد، بیشتر شده است. دیگر زمان روش‌های سنتی که در آن معلم به شکل «دانای کل» جلوی بچه‌ها بایستد، گذشته است. اکنون معلمان ما به نقش و جایگاه وسایل کمک آموزشی و شیوه‌های آموزش خلاقانه و تجربی پی برده‌اند؛ شیوه‌هایی مانند قصه بازی نمایش خلاق و... که تأثیرات آن به راحتی از ضمیر بچه‌ها پاک نخواهد شد (شجاعی، ۱۳۹۶). قصه از ابتدای آفرینش تاکنون وجود داشته است و شاید نخستین قصه، قصه آدم و حوا و نخستین قصه گو حضرت آدم باشد که ماجرای رانده شدنش از بهشت را برای فرزندانش تعریف کرد. قصه‌گویی همچنین به

عنوان روشی برای آموزش ارزش‌های اجتماعی و اخلاقی استفاده شده تأکید افلاطون و ارسطو بر قصه‌گویی برای کودکان نیز از همین جنبه است. قصه درباره انسان‌ها و اشیاء به صورتی متفاوت و با زبانی خوشایند آنها را به آموختن ترغیب میکند. درون مایه اصلی قصه‌ها آرزوی انسان‌ها بوده و هست. در واقع انسان‌ها نیازهایشان را با زبانی ساده و قابل فهم در قصه بیان می‌کنند. طرح مسائل هیجان‌انگیز و عجیب و ظهور عوامل طبیعی، غیر طبیعی و متافیزیکی باعث می‌شود شنوندگان از شنیدن قصه لذت ببرند و انگیزه یادگیری در آن‌ها بیش تر شود کودکان با شنیدن افسانه‌ها اسطوره‌ها و قصه‌های قومی درباره جهان و آنچه در آن است اطلاعاتی به دست می‌آورند و در ذهن خود، آرزوهای مطلوبشان را شکل می‌دهند. تقریباً تمام افسانه‌های اقوام و ملل گوناگون این ویژگی را دارند. در قصه تمایلات درونی افراد تجسم خارجی می‌یابد و چهره‌ها و حوادث آن قابل فهم می‌شود. در طب سنتی هند و برای بیماران روانی قصه‌ای می‌گفتند که مشکل خاص او را مجسم می‌کرد و از او می‌خواستند درباره آن فکر کند. در این روش انتظار داشتند وقتی بیمار به داستان فکر می‌کند، هم ماهیت دشواری‌ها و گرفتاری‌های آزاردهنده زندگی خود را بشناسد و هم راه حلی برای درمان آن پیدا کند. از میان آن چه داستان درباره ناامیدی‌ها، امیدها و پیروزی انسان بر دشواری‌ها و گرفتاری‌ها می‌گفت. بیمار می‌توانست نه فقط چاره‌ای برای مشکل خود بیابد، بلکه هم چون قهرمان داستان راهی نیز برای بازیابی خویش کشف می‌کرد اما اهمیت قصه تنها برای کمک به رشد انسان و آموختن روش‌های درست زندگی نیست. قصه وقتی درمان‌کننده است که بیمار به جزییاتی از داستان فکر کند جزییاتی که بیانگر مشکلات و کشمکش‌های درونی و کنونی زندگی فرد است و به او کمک می‌کند به راه حل‌های فردی برسد (رضائی و همکاران، ۱۳۹۸).

فواید قصه‌گویی

به طور کلی، حکایت و قصه در فرایند درمان عرصه‌ای را فراهم می‌آورد که مراجع یا مددجو می‌تواند قصه‌ی زندگی خودش را به آن فرا افکند و به مضمون قصه معنای واقعی ببخشد. قدرتمندترین سازوکاری که در اینجا عمل می‌کند شاید «هماندسازی» باشد. به این معنی که مراجع خودش را در جایگاه و نقش شخصیت اصلی قصه قرار می‌دهد و سعی می‌کند آنچه را شخصیت داستان انجام داده یا از انجام آن سرباز زده است تقلید کند. چنانچه قصه سربسته باشد و به اندازه‌ی مناسب مبهم باقی بماند، ممکن است مراجع فراقنی کند و برای یافتن راه حل تعارض خاصی که در قصه نقل شده است تلاش کند. شاید مهم‌ترین نقشی که قصه یا اسطوره در درمان ایفا می‌کند، همگانی و جهانی جلوه دادن مشکلاتی است که مراجع با آنها و پنجه نرم می‌کنند بنابراین مراجع احساس نمی‌کند تنهاست و مشککش، خاص منحصر به فرد و غیرقابل حل است. این همان پدیده‌ای است که در فرایند گروه درمانی به خوبی شناخته شده و یکی از مزیت‌های گروه درمانی محسوب می‌شود، چرا که همواره همگانی دیدن مشکل و شریک شدن تجارب فردی یکی از عوامل درمانی بسیار مؤثر گزارش شده است.

حکایت یا قصه در وهله‌ی اول به مراجع می‌گوید که او تنها کسی نیست که این گونه مشکلات را تجربه کرده است و چنین احساسی دارد، بلکه دیگران هم قبل از او چنین مشکلاتی داشته‌اند. فهم این نکته غالباً درد و ناراحتی را به طور معناداری کاهش می‌دهد و به فرد کمک می‌کند همانند دیگران برای یافتن راه حلی برای مشکل خود بکوشد. به طور کلی قصه و تمثیل چهار قلمرو از وجود انسان را تحت تأثیر قرار می‌دهند:

۱. شناختی توانایی قصه در انتقال دانش و کمک به فرایند حل مسئله.

۲. عاطفی: قصه باعث پالایش عاطفی - هیجانی و امیدآفرینی می‌شود.

۳. بین فردی: قصه باعث ایجاد و خلق پیوستگی و رابطه‌ی انسانی اجتماعی افراد با یکدیگر می‌شود «من تنها نیستم. کسان دیگری نیز با مشکلی مثل مشکل من سروکار دارند.» (پیوند اجتماعی)

۴. شخصی قصه باعث بصیرت و بینش می‌شود، چرا که فرد خودش و مسائل مبتلا به زندگی اش را در روایت دیگران ملاحظه و مشاهده می‌کند و به درک بهتری از خود و مشکلیش می‌رسد (شجاعی، ۱۳۹۶).

تاثیر قصه و داستان بر دانش آموزان مقطع ابتدایی

داستان و قصه نقش بسیار مهمی در تکوین شخصیت کودک دارد از طریق قصه‌ها و داستان‌های خوب کودک به بسیاری از ارزش‌های اخلاقی پی می‌برد پایداری شجاعت نوع دوستی امیدواری ... ارزش‌هایی هستند که هسته‌ی مرکزی بسیاری از قصه‌ها و داستان‌ها را تشکیل می‌دهند؛ پرورش حس زیبایی شناسی در کودک متوجه ساختن کودک به دنیایی که اطرافش را فرا گرفته پرورش عادات مفید در کودک تشویق حس استقلال طلبی و خلاقیت در کودک داستان‌ها منعکس کننده‌ی نگاه انسان به جهان هستی و محیط پیرامون اوست و به همین دلیل قصه‌گویی راهی برای انتقال و آموزش آداب و رسوم و سنن از نسلی به نسل دیگر است. میل ذاتی کودک به شنیدن قصه موجب شده است تا قصه‌گویی به عنوان یکی از روش‌های آموزشی و تربیتی در طول اعصار مورد توجه باشد. کودک در داستان مایه‌ی زندگی خود را می‌یابد و خصوصیات رفتاری افراد را درک می‌کند لازم به ذکر است که معلمین در نظام‌های آموزشی باید بدانند که بین اجرای فعالیت‌های آموزشی و فعالیت‌های پرورشی و فوق برنامه ارتباطی بسیار عمیق وجود دارد ممکن است بسیاری از معلمین برای بچه‌های خود در خانه قصه بگویند و با شناختی که از او دارند درباره‌ی علاقه‌ها ترس‌ها یا محبت‌هایش قصه بگویند؛ اما قصه در مدرسه ویژگی‌های خاص خود را دارد و شکل ارائه‌ی آن متفاوت است. قصه در مدرسه شور و عاطفه‌ی بیشتری را می‌طلبد و باید به کودک آزادی عمل بیشتری داده شود قصه با توجه به نیازهای فطری مخاطب فرق می‌کند برای این منظور باید کتاب‌های درسی سرشار از ادبیاتی غنی و مفید باشد. این ادبیات باید با مدیریت و برنامه آموزشی همسو بوده و در برنامه‌ی تحصیلی خللی وارد نکند معلم می‌تواند با قصه به دانش آموزان مهارت‌های پژوهشی را بیاموزد می‌تواند گوش سپردن به قصه و برانگیختن کودکان را با آنها تجربه کند (رضائی و همکاران، ۱۳۹۸).

تاثیرات قصه‌گویی بر یادگیری

با خواندن قصه و بازگویی آن نیروی تکلم و بیان کودک رشد پیدا می‌کند و بر دایره لغات و اطلاعاتش افزوده می‌شود کودک با خواندن و یا گوش سپردن به قصه بر توجه و دقتش به پیرامون خود می‌افزاید و درباره هر موضوع و پدیده‌ای فکر می‌کند او از این راه مهارت‌هایی مثل خوب دیدن خوب شنیدن و پرسیدن و به دنبال پاسخ بودن را به دست می‌آورد. قصه مناسب تخیل کودک را تقویت می‌کند و به تجربه‌های او می‌افزاید به او لذت می‌دهد و او را به خواندن علاقه مند می‌کند. قصه باعث نزدیک شدن اعضای خانواده به یکدیگر است. در اینجا خواندن برای کودک به یک جریان اجتماعی تبدیل می‌شود زیرا او در معرض اطلاعات گوناگون در مورد جامعه، مردم و رویدادهای اجتماعی قرار می‌گیرد وقتی والدین برای او کتاب می‌خوانند در واقع به او الگو می‌دهند. وقتی کودک خواندن را یاد گرفت و برای خواهر و یا برادر کوچکتر خود قصه گفت. اعتماد به نفس در او تقویت

می‌شود. قصه نیروی تخیل کودک را تغذیه می‌کند این گونه داستان‌ها به مهم‌ترین پرسش‌های کودک پاسخ می‌دهند و عامل مؤثر و مهمی در تربیت اجتماعی آنها هستند. ۳ کودکان از آنجا که هنوز گسترده‌هایی در شناخت دنیا ندارند سعی می‌کنند با ارتباط دادن بین آموخته‌های قبلی و موضوع‌های جدید به تعامل ذهن ۲۵ خود کمک کنند. این روند معمولاً با تخیل کودک عجین می‌شود و او را یاری می‌کند که با منطق خود به کشف و شناخت دنیا اقدام کند و بر اساس چنین روندی است که از قصه‌های تخیلی لذت می‌برند و از آنها بهره برداری می‌کنند. قصه به شیوه‌های گوناگون باعث رشد عاطفی کودکان می‌شود قصه‌های تخیلی آنها را به تأمل و اندیشه درباره آینده وا می‌دارد. داستانهای واقع‌گرای نو کودکان را نسبت به شناخت انسان امروزی و رابطه اش با محیط زیست کنجکاو می‌کند کودک به کمک قصه با شیوه برخورد انسان با دشواری‌های زندگی خود آشنا می‌شود و از شخصیت‌های داستانی آنها می‌آموزد چگونه گرفتاری‌های مشابه را رفع و احساس دیگران را درک کند کودکان نسبت به آنچه می‌شنوند واکنش نشان می‌دهند واکنش کودکان نسبت به قصه از پیدایش و پیشرفت عوامل متفاوتی تأثیر می‌پذیرد. رشد پرورش زبانی، شناختی، اجتماعی و اخلاقی در کودکان به شیوه برداشت آنها از یک قصه تأثیر می‌پذیرد. قصه‌ها و پیام‌ها ارزش‌هایی را به مخاطب متصل می‌کنند که کودک در اثر شنیدن تکرار شنیدن و حتی فکر کردن به قصه می‌تواند این پیام‌ها را جذب کند و ارزش‌های خانوادگی، اجتماعی انسانی را بگیرد. غیر مستقیم بودن این پیام‌ها موجب می‌شود که برای کودک دلنشین‌تر و جذاب‌تر و دوست‌داشتنی‌تر شود همچنین قصه قدرت تمرکز و دقت کودکان را افزایش می‌دهد کودکان در اثر شنیدن این توانایی را به دست می‌آورند تا بتوانند شنیدن فعال را تجربه کنند آنها حتی برای این که بتوانند ماجرا را دنبال کنند ضروری است که دقت و تمرکز لازم را برای خوب شنیدن تمرین کنند قصه‌ها می‌توانند به کودک یاد بدهند که چگونه روی کار تمرکز کنند و با دقت آن کار را پیش ببرند برای منظم شدن و فعال شدن کودکان در امور مهم قصه‌گویی یک آموزش جذاب است (مرادی مخلص و همکاران، ۱۳۹۴).

آرامش، برترین پیامد قصه‌گویی و یادگیری آسان لذت‌بخش

از مهم‌ترین تأثیرات قصه‌گویی توسط والدین هدیه کردن آرامش به فرزندان است. یکی از اولین نیازهای طفل، وجود شرایط خانوادگی آرام و آسوده است تا بتواند به اشخاص، اشیاء و صفحه‌ها، صداها، بوها و حرکات اطراف خود توجه کند. کودک باید در سه یا چهار ماهگی بتواند بی‌آنکه کنترل خود را از دست دهد بر چیزهایی که می‌بوید، می‌شنود و یا لمس می‌کند تمرکز داشته باشد. بعضی از کودکان با دیدن صفحه‌ها و شنیدن صداها به طور طبیعی لبخند می‌زنند بعضی دیگر که تعدادشان هم کم نیست به راحتی این کار را انجام نمی‌دهند این کودکان تمرکز خود را به سرعت از دست می‌دهند زود عصبانی می‌شوند و وقتی بزرگتر می‌شوند اگر این کارها مطابق میل آنها نباشد سرو صدا راه می‌اندازند در مدرسه نیز نمی‌توانند به گفته‌های معلم خود توجه کنند چون هر سز و صدا و صحنه‌ای حواسشان را پرت می‌کند. اگر طفل قدرت تمرکز داشته باشد توجه کند و در عالم خود آرام باشد، می‌توان گفت که اولین سنگ بنای امنیت روانی او گذاشته شده است اعمال ساده‌ای چون نگاه کردن گوش دادن و به طفل کمک می‌کند تا دنیای خود را درک کند و گیج نشود اگر این توانایی در کودک ایجاد نشود دنیا برایش بی‌جاذبه می‌شود و هرگز در او انگیزه‌ای ایجاد نمی‌شود فردی حواس پرت و بی‌نظم می‌شود و در نهایت نمی‌تواند به آرامش درونی و یادگیری لازم برسد قصه‌گویی از طرف والدین راهکاری است که والدین می‌توانند با فرزندانشان تعامل برقرار نمایند و کمک کنند تا به تدریج کودک تفکر منطقی را یاد بگیرد این مهارت به ایجاد امنیت در کودک کمک می‌کند (اسپن،

۲۰۰۳) اولین سال‌های زندگی با دوره تغییر شکل سریع ساخت‌های عصبی همراه است در این دوره چون ساخت‌های عصبی از قدرت انعطاف پذیری بالایی برخوردار است یادگیری‌ها به سرعت انجام می‌گیرد و هم پایداری بیشتری نشان می‌دهد، بنابراین می‌توان گفت دوران کودکی دوران طلایی یادگیری هر فرد است. (گنجی، ۱۳۹۲)

آثار مثبت قصه‌گویی بر حافظه

حافظه به یاد سپاری اطلاعات در طول زمان است و شامل رمزگردانی اندوزش و بازیابی ۲۷ می‌شود. (جان دبلیو سانتراک، ۲۰۰۸). مطالعات جدید در آمریکا نشان می‌دهد خواندن کتاب برای کودکان کم سن و سال با بروز تفاوت‌هایی در فعالیت مغزی آنها مرتبط است و این موضوع اهمیت کتاب خواندن والدین برای آنها را برجسته می‌کند. دانشمندان مرکز پزشکی بیمارستان کودکان سینسیناتی در اوهایو برای نخستین بار نشان داده‌اند که خواندن کتاب در طول مرحله حیاتی رشد و پیش از دوران مهد کودک تأثیر معناداری را بر روی توانایی پردازش داستان‌ها توسط مغز کودکان دارد و می‌تواند موفقیت آنها در کتابخوانی را پیش بینی کند. سازمان‌های مختلف در آمریکا همواره والدین را تشویق کرده‌اند که برای کودکانشان از بدو تولد کتاب بخوانند تا یادگیری اولیه آنها را تقویت کرده و اتصالاتی در مغزشان خلق کنند که این اتصالات رشد زبانی آنها را ارتقا می‌بخشند. با این حال تا پیش از این شواهد مستقیمی درباره اثر مطالعه بر روی مغز کودکان ارائه نشده بود (مرادی مخلص و همکاران، ۱۳۹۴).

نتیجه‌گیری قصه هنری ناب است که توانایی بسیار خاص محسوب می‌شود و در صورتی که به درستی انجام شود آثار مثبت زیادی بر کودکان به جا خواهد گذاشت. قصه‌ها و افسانه‌ها علاوه بر قصد سرگرمی، اهداف و ویژگی‌هایی را دنبال می‌کنند که آموزش از طریق قصه و قصه‌گویی یکی از این اهداف است. تدریس به شکل قصه از جدی‌ترین و بنیادی‌ترین روش‌های انتقال مفاهیم به دنیای دانش آموزان است. قصه و قصه‌گویی برای کودکان فواید زیادی دارد و تأثیرات فوق العاده‌ای در یادگیری کودک می‌گذارد. قصه‌گویی در نظام آموزشی می‌تواند با اشکال مختلف درسی بیامیزد، به شرطی که روی برنامه‌ها به خوبی فکر شده باشد و ارتباط بین بخش‌های آن منسجم باشد. معلم در نقش یک قصه‌گوی خوب می‌تواند مهارت خوب گوش کردن و مهارت زبانی کودکان را بالا برده و با خوب تلفظ کردن، استفاده از عبارات صحیح و اصولی و خوب بیان کردن، الگویی صحیح را در اختیار دانش آموزان قرار داده و تأثیرگذار باشد. بنابراین قصه‌گویی برای کودکان، گوش فرا دادن و تمرکز کردن را به آنها می‌آموزد، با تمرکز و گوش دادن، پیام داستان به آنها منتقل می‌شود. انتقال پیام‌ها به معنی تأثیر قصه بر یادگیری کودک است. ذهن کودک با شنیدن قصه‌ها آماده یادگیری موارد مختلف در سال‌های پیش رو خواهد شد. در نتیجه آموزش به کمک قصه و قصه‌گویی بهترین روش آموزشی برای کودکان است.

منابع

- پلووسکی، آن (۱۳۶۴). **قصه‌گویی در خانواده**، ترجمه مصطفی رحمان دوست، تهران، مدرسه.
- پولادی، کمال (۱۳۸۶). **رویکردها و شیوه‌های ترویج خواندن**، تهران، موسسه فرهنگی پرورشی تاریخ ادبیات کودکان.
- حنیف، محمد (۱۳۸۴). **قصه‌گویی در رادیو و تلویزیون**، تهران، سروش.

جان، دلبیو، سانتراک (۲۰۰۸). روانشناسی تربیتی. (ترجمه شاهسعیدی، مهشید عراقچی، حسین دانش فرا). تهران: انتشارات رسا.

رضائی، زهرا؛ استاجی، اکرم؛ گلی زاده عطایی، مهری (۱۳۹۸). بررسی تاثیر داستان و شعر در آموزش و یادگیری.

سیف، علی اکبر (۱۳۸۸). روانشناسی پرورشی نوین. تهران: انتشارات دوران.

شجاعی، ساناز (۱۳۹۶). جادوی قصه و فواید آن (نقش قصه در تعلیم و تربیت). دوره ۲۱، شماره ۵.

شعبانی، حسن (۱۳۹۱). مهارت های آموزش و پرورش. تهران: انتشارات سمت.

گنجی، حمزه (۱۳۹۲). روانشناسی نوین. تهران: انتشارات ساوالان.

گرین اسپن، استنلی (۲۰۰۳). تریپ های پرورش احساس امنیت در کودکان و نوجوانان. (ترجمه اکرم اکرمی). تهران: انتشارات صابرین.

گرین، الین (۱۳۷۸). هنر و فن قصه گوئی، ترجمه طاهره آدینه پور، تهران، ابجد.

مرادی مخلص، حسین؛ حیدری، ایرج؛ کریمی، بهرامعلی و سورسوری، کلثوم (۱۳۹۴). تاثیر لالایی و قصه گوئی بر یادگیری.

